

Напрямки скорочення виробничого циклу свинарства в умовах інтеграції України в міжнародні економічні структури

Клименко Л.В.,

викладач кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності
Уманський державний аграрний університет

***Анотація.** На основі проведеного аналізу виявлено, що запорукою високоефективного ведення галузі свинарства в умовах інтеграції України в міжнародні економічні структури є високий генетичний потенціал, збалансована кормова база та ресурсозберігаючі технології утримання свиней.*

В умовах інтеграції України до міжнародних економічних структур основним завданням агропромислового комплексу є нарощування об'ємів виробництва конкурентоспроможної продукції на світовому ринку. М'ясне господарство України функціонує в умовах глибокої економічної кризи, яка обумовлена адаптацією галузі до ринкових умов та реформуванням сільськогосподарських підприємств. В результаті зменшення чисельності поголів'я тварин, невиконання селекційно-племінних основ розвитку, нерационального використання кормів, зниження середньодобових приростів, збільшення затрат праці, відсутності паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, недостатнього рівня державної підтримки тваринництва, виробничий цикл свинарства характеризується значними перевитратами робочого часу та затримками у виробництві. Тому вирішення проблеми скорочення виробничого циклу та нарощування обсягів виробництва за умов підвищення ефективності галузі є актуальною і потребує наукового дослідження.

Теоретико-методологічні та практичні аспекти розвитку і підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва, зокрема, свинарства, досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені й науковці, серед яких слід відзначити: Гайдуцького П.І., Герасимова В.І., Почерняєва Ф.К., Рибалка В.П., Саблука П.Т., Шпичака О.М., Царенка О.М. та інших.

Для оцінки стану та тенденцій розвитку виробництва застосовувалися такі методи дослідження: аналізу і синтезу, абстрактно-логічний монографічний, емпіричний, економіко-статистичний, тощо.

Закономірністю розвитку світового господарства є інтеграція економічних систем, інтернаціоналізація виробництва, співробітництво та взаєморозуміння на міждержавному рівні. В сучасному світі взаємодоповнюваність національних економік - вирішальний структуроутворюючий фактор, що безпосередньо впливає на процес відтворення у кожній з країн. За таких умов проблема ефективної участі України в світових інтеграційних процесах, міжнародному поділі праці,

удосконаленні зовнішньоекономічних зв'язків та реалізації національних економічних інтересів відзначається високою актуальністю.

Вступивши в інтеграційні структури Україна, як повноправний член організації, зобов'язана буде забезпечити доступ продукції інших країн на свої ринки, ліквідувати та знизити рівень обмежень, орієнтувати торговельну політику у відповідності до міжнародних податкових систем, ціноутворення, імпортного та експортного режиму, дотримуватися міжнародних правил, норм виробництва та реалізації продукції. З цією метою національним товаровиробникам необхідно впроваджувати передові ресурсо- та енергозберігаючі технології виробництва, знижуючи собівартість продукції та підвищуючи прибутки, що сприятиме конкурентоспроможності не лише свинарства, але й сільського господарства в цілому [2, 14].

Свинарство – це високотоварна галузь сільськогосподарського виробництва, яка забезпечує населення багатьох країн світу енергетично-цінними продуктами харчування. Виробництво свинини в Україні за рахунок сприятливих природно-кліматичних умов вирощування та відгодівлі свиней; кваліфікованих спеціалістів, господарських ознак свиней завжди було традиційною галуззю [13]. Порівняно з іншими сільськогосподарськими тваринами свині характеризуються рядом біологічних особливостей: всеїдність, низькі витрати корму, значна адаптаційна здатність, скороспілість, багатоплідність, молочність, забійний вихід, якість м'яса.

Сучасне тваринництво, зокрема свинарство, провідних країн світу характеризується динамічним розвитком, застосуванням інтенсивних енергозберігаючих технологій, зростанням виробничих потужностей, постійним підвищенням продуктивності тварин, що і забезпечує стійке нарощування виробництва свинини [1]. Незважаючи на те, що свинину окремі нації і навіть регіони не споживають у загальному виробництві м'яса її частка у 2004р. становила 38,8%. За даними міжнародних експертів свинарство збереже своє лідерство і в найближчі десятиріччя XXI ст. [7]. У 2004 році загальна кількість свиней у світі становила 947,8 млн. гол., у тому числі Китаї — 472,9; Європі— 172,8; США —60,4; Бразилії — 27,4; Німеччині — 26,5 [3, 10].

Всупереч обґрунтованій практиці більшості країн світу і національним традиціям, галузь свинарства в Україні в останні десять років катастрофічно занепадає. Внаслідок відміни дотацій при закупівлі живої маси тварин, введення орієнтованих, а пізніше вільних цін, які не відшкодовували навіть витрати на виробництво, ринок свинини втратив свої позиції. З 1990 по 2004 р. поголів'я свиней в Україні у всіх категоріях господарств скоротилось на 65%, середньодобові прирости зменшились на 54%, виробництво свинини в живій вазі - на 66% та споживання м'яса на одну особу - на 56,4 % з одночасним ростом цін реалізації (645,7 грн. за 1 ц) та собівартості (714,8 грн. за 1 ц) продукції, що спричинило збитковість підприємств на рівня - 14,4% [9, 12].

У сучасних умовах вітчизняні господарства суспільного сектора не в змозі виробляти високоякісну та дешеву свинину для забезпечення її конкурентоспроможності на світовому ринку. Крім низької якості свинини експортний потенціал України обмежений також техніко-технологічними причинами – відсутністю м'ясопереробного устаткування, що відповідає вимогам стандартів СOT та країн ЄС, трейдерів, які б могли ефективно продавати вітчизняну продукцію на зовнішніх ринках, а також виробничих потужностей (практично відсутні підприємства, які б мали європейський сертифікат на виробництво), нарощування яких потребує значних інвестицій та часу. Крім цього негативно впливає висока собівартість продукції та процентні ставки за кредити із закупівлі зерна для виробництва комбікормів, племінного поголів'я, обладнання та відсутності державних стандартів за допомогою яких можна було б боротися з недобросовісною конкуренцією.

Собівартість продукції є одним із найважливіших факторів і одночасно показником економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. Вона відображає якісну сторону виробничого циклу свинарства: ефективність використання виробничих ресурсів, стан технологій і організації виробництва, рівень управління підприємством [4].

Виробничий цикл це часовий простір, що визначає рівень організації та ефективності господарської діяльності і є важливим календарно-плановим нормативом управління. Він обчислюється для однієї або визначеної групи тварин, що вирощуються одночасно і характеризується щільністю та неперервністю.

Аналіз фактичної тривалості циклу на тваринницьких комплексах дозволяє виявити співвідношення величини структурних груп циклу, встановити фактори, які впливають на загальну тривалість, і визначаючи основу можливостей і способів його скорочення. Для цього потрібно вивчити затрати часу на вирощування окремих груп, співвідношення між тривалістю циклу в процесі вирощування; показати його щільність; виявити вплив різних чинників на утворення перерв і характер формування витрат.

Ефективність виробництва свинини ґрунтується на знаннях закономірностей росту та розвитку свиней, їх біологічних особливостей, сучасних зоотехнічних і технологічних вимог, напрямку виробничої діяльності господарства та його розміру, конкретної програми виробництва свинини або вирощування і реалізації племінної продукції, збалансованої кормової бази та умов утримання тварин.

Генетичний потенціал тварин за продуктивними якостями в сучасних умовах виробництва використовується на 45 – 50 %, а за відгодівельними лише – на 15 – 20 %. Тому товаровиробникам у найближчому майбутньому необхідно реалізувати відповідний потенціал тварин на 40–50 % [5].

В Україні найбільш поширеними вітчизняними породами є велика біла, українська степова біла, миргородська, а серед зарубіжних – ландрас і дюрок.

Наукою доведено, що з урахуванням досягнутого високого генетичного потенціалу продуктивності свиней, стану матеріально-технічної

бази господарств на сучасному етапі їх розвитку вони спроможні досягти такого рівня показників: інтенсивність використання основних свиноматок – 2-2,5 опороси за рік, кількість поросят при відлученні – 9-10 голів за опорос, рівень середньодобових приростів на відгодівлі - 650-700 г, витрати кормів на 1 кг приросту - 3,8-4,5 корм. од. (3,16-3,75 кг сухого комбікорму), прямі затрати праці на виробництво 1 ц свинини - 2,0-2,5 люд./год., доведення рівня рентабельності виробництва свинини до 70% і більше [9].

Тривалість відтворного циклу у свиноматок значною мірою залежить від віку відлучення поросят. Він складається з таких фаз: осіменіння та поросність, опорос та підсисний період, природний відпочинок (сервіс-період) та непродуктивний період. Скорочення відтворного циклу забезпечує збільшення кількості опоросів від свиноматок за рік, тобто підвищує інтенсивність їх використання. Потоків виробництва свинини дає можливість виявити три строки відлучення поросят: у 26, 45 та 60-денному віці. 60-денний період є традиційним але досить консервативним. Його використовують у тому разі, коли господарство не забезпечено кормами з високим вмістом протеїну та кормами тваринного походження.

Відтворення поросят, їх вирощування під свиноматками, дорожчання та відгодівля - єдиний виробничий ланцюг, який закінчується реалізацією свиней при досягненні ними оптимальної живої маси. Кожна складова ланка цього процесу впливає на ефективність виробництва свинини і потребує оптимального вирішення у відповідності із зоотехнічними вимогами.

Раннє відлучення поросят не впливає негативно на подальшу відтворну здатність свиноматок, а також на розвиток статевих органів і відтворну функцію у їхніх дочок. У поросят, яких відлучили в 35 днів, навіть краще розвивались внутрішні органи і секреторна система, у зв'язку з чим вони за рівнем середньодобових приростів та ефективністю використання кормів значно перевершували своїх ровесників, яких відлучили у 60 днів.

Поряд із зазначеними перевагами успішне застосування раннього відлучення поросят можливе лише у разі створення відповідних умов, за відсутності яких цей захід не буде ефективним. Головними умовами успішного вирощування раньовідлучених поросят є добрий стан здоров'я і розвиток поросят при відлученні, забезпечення поросят достатньою і повноцінною годівлею, теплим і сухим приміщенням. Крім того, слід враховувати, що при занадто ранньому поросят затримується інволюція відтворної системи, і тривалість сервіс-періоду збільшується. Так, при відлученні у 60-денному віці дорослі свиноматки приходять в охоту через 5-7 днів, а у 45-денному — через 13-17 днів, тобто тривалість періоду від опоросу до ефективного парування збільшується на 7-10 діб [9].

При умовно незмінній тривалості періоду поросності (114 днів), регульованій підсисного (21-60 днів) і сервіс-періоду (10-12 днів) загальна тривалість відтворного циклу може коливатись від 145 до 186 днів, а інтенсивність використання основних свиноматок протягом року може становити 2-2,5 опороси.

Підвищення інтенсивності використання основних свиноматок з 1,1 до 2,0 опоросів на рік сприяє збільшенню загальної тривалості періоду поросності з 125 до 228 днів, а підсисного періоду - з 66 до 120 днів (у 1,8 раза). Внаслідок цього тривалість періоду прохолосту скорочується від 174 до 17 днів, або у 10,2 раза. Це сприяє покращенню виробничої інфраструктури, використанню сировинного, трудового та експлуатаційного ресурсів.

Найбільшу частку витрат у свинарстві (65% і більше від загальної собівартості свинини) складає вартість кормів, тобто використання сировинного ресурсу. За біологічними особливостями та в умовах відповідної технології виробництва на 1 ц приросту живої маси свині витрачають не більше 400-450 корм. од. При неповноцінній і незбалансованій годівлі, в залежності від статеві-вікових груп ці витрати збільшуються у 1,5-2 рази і більше.

Згідно досліджень незбалансованість раціонів на 50% збільшує витрати кормів на 30-35% та зменшує середньодобові прирости. Як наслідок, у більшості господарств на 1 кг приросту витрачають лише 10-12 корм. од. концентратів а живої маси 100 кг свині досягають за 22-24 місяці. За таких умов вести мову про ресурсозбереження неможливо [10].

Для збільшення обсягів виробництва свинини необхідно створити міцну кормову базу, яка б забезпечувала фізіологічні потреби свиней відповідно до обґрунтованого рівня продуктивності. Основним напрямком розвитку кормовиробництва слід вважати підвищення рівня урожайності, якості і повноцінності сільськогосподарських культур та зниження їх вартості. Це надає можливість скоротити витрати кормів на одиницю продукції, зменшити грошові витрати на придбання кормових добавок і підвищити ефективність виробництва вцілому.

Важливого значення у скороченні виробничого циклу свинарства набуває і система утримання свиней. Науково доведено, що відсутність прогулянок для свиноматок за час поросності негативно впливає на рівень їх продуктивності. Так, багатоплідність була нижчою на 0,73 поросяти, а кількість мертвонароджених становила 0,80 голів на один опорос. У свиноматок, які мали прогулянки, молочність була вищою на 10,2 кг, а жива маса гнізда порослят при відлученні - на 28,5 кг. При цьому поросята краще розвивались, а їх збереженість до відлучення була більш високою і становила 94%, що на 6,5% вище, ніж по свиноматках, які не мали прогулянок за період поросності [9].

Особливого значення у свинарстві надають температури, вологості, хімічному складу повітря, наявності в ньому пилу і мікробів, освітленості й ультрафіолетові опроміненні. Практика багатьох сільськогосподарських підприємств, які займаються свинарством показує, що переохолодження організму в сполученні з вологістю в приміщенні, загазованістю і запиленістю повітря - основні причини зниження стійкості організму до різних захворювань.

Зв'язок та взаємозалежність факторів вирощування поголів'я свиней та періоду виробничого циклу їх утримання встановлено за допомогою кореляційного аналізу. Згідно проведених розрахунків на основі теоретичного рівняння факторної моделі по кожній із груп вирощування складено розрахункові кореляційні рівняння:

Група підсисних поросят:

$$Y_x = -164310 + 262,3X_1 + 13805,3X_2 + 9816,4X_3 - 14374,2X_4 + 2118,9X_5 + 167,1X_6;$$

Група відлучених поросят:

$$Y_x = -398454 + 80,6X_1 - 3358,3X_2 + 56773,5X_3 - 40825,9X_4 + 64,3X_5 + 1813,9X_6;$$

Група поросята на відгодівлі:

$$Y_x = 377434,5 + 71X_1 - 2028,6X_2 - 64884,5X_3 - 32198,6X_4 + 6749,9X_5 - 937,7X_6.$$

Де Y – кількість кормоднів;

X_1 – середньодобові прирости по даній групі вирощування, г

X_2 – щільність поголів'я в одному станку, голів;

X_3 – добова норма кормів у відповідності до раціону, к. од.;

X_4 – добова норма концентрованих кормів, к. од;

X_5 – температура у приміщенні, C^0 ;

X_6 – бактеріальна забрудненість приміщень, тис. мікробних тіл в 1 м³ повітря.

Економічний зміст даних рівнянь зображено в таблиці. За даними таблиці коефіцієнт множинної кореляції свідчить про те, що зв'язок між корелюючими величинами по кожній із груп не є абсолютно прямолінійним, а має певні елементи криволінійності у вигляді параболи. Проте зв'язок даних показник є досить щільним та високим.

Результативні показники кореляційного аналізу

Показник	Підсисні поросята	Відлучені поросята	Молодняк на відгодівлі
Множинний R	0,914133467	0,92136012	0,84887156
R-квадрат	0,835639995	0,84890447	0,72058293

Коефіцієнт множинної детермінації R-квадрат, показує, яка частка варіації досліджуваного результативного показника зумовлена впливом факторів, включених у рівняння множинної регресії. Результативна ознака згідно розрахунків на 83,5%, залежить від обраних факторних ознак по групі підсисних поросят, на 84,9% - по групі відлучених поросят та на 72,1% - по відгодівельній групі. Таким чином нами підібрано переважну більшість показників, які впливають на тривалість виробничого циклу по кожній групі тварин. Решта коливань обумовлені другорядними факторами (породністю, масою поросят при народженні, концентрацією шкідливих газів та рядом інших факторів).

Таким чином, лише комплексний підхід, який передбачає істотну корекцію технології виробництва продукції свинарства на основі

багатовекторної племінної роботи з використанням збалансованих кормових ресурсів, може в сучасних умовах забезпечити одержання екологічно чистої, конкурентоспроможної продукції на міжнародному рівні.

Список використаної літератури

1. Власов В.І., Ткач Г.В. Глобалізація і мальтузіанство // Економіка АПК. - 2005. - №9 (131). - С. 9 – 15.
2. Гаврилюк О.В. Румянцева А.П. Економічна інтеграція в сучасному світі. - К.: Наук. Думка, - 1991.- 400 с.
3. Гайдуцький А.П. Продовольча проблема у Китаї в контексті світового аграрного ринку // Економіка АПК. - 2005. - №10 (132). - С. 9 – 15.
4. Грицик О.М. Свинарство ефективна галузь в сучасних умовах // Аграрний вісник Причорномор'я. -2001.- № 6 (13). - С. 81-84.
5. Довідник з виробництва свинини./ В. І. Герасимов, В. Ф. Коваленко, В. М. Ногаєвич, Г. С Походня та ін.; За ред. В.П. Рибалка, В.І. Герасимова, М.В.Чорного. Харків: Еспада, 2001. - 336 с.
6. Кириленко І.Г. Розвиток аграрної політики у нарощуванні та споживанні м'яса і м'ясної продукції в Україні//Економіка АПК. - 2004. - №10. - С. 29 – 36.
7. Короткий огляд ринку м'яса в Україні та світові в 2005 році. С. Наливка // Агробізнес сьогодні – 2005 – № 10 (75). - С. 16 – 17.
8. Мазуренко О.В. Стан виробництва та споживання м'яса в Україні // Економіка АПК. - 2005. - №2 (124). - С. 38 – 41.
9. Ресурсозберігаючі технології виробництва свинини: теорія і практика: Навч. посіб. / Царенко О.М., Крятов О.В., Крятова Р.С., Бондарчук Л.В.; За ред. д.е.н., проф. О.М. Царенка. - Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. - 269 с.
10. Рибалко В.П., Особливості розвитку світового й вітчизняного свинарства// Вісник аграрної науки. - 2003. - №2. - С. 27 – 30.
11. Рыбалко В.П. Свиноводство Украины // Зоотехнія.-2001.-№9.- С.29-32.
12. Статистичний щорічник «Сільське господарство України» за 2004 рік/Державний комітет статистики України: Під загальним керівництвом Ю.М. Остапчука. - К. - 2005. - 340 с.
13. Тимків О. Точка зору Уряду//Агрперспектива. - 2005. - №09. - С. 22-23.

The ways of pig production cycle reduction in conditions of Ukraine's integration into international economic structures

Klymenko L.V.

The high genetic potential, balanced feeding and resource conserving technologies are the basic preconditions of effective pig production in conditions of Ukraine's integration into international economic structures.

Науковий керівник завідувач кафедри менеджменту ЗЕД, к.е.н,
професор Дмитрук Б.П.